

מסורת הש"ס

(א) (כרימות בלא) ונחית ד: ת: כ"ק ס"ד (ג) וס"ו, (ד) ופסחים ג' וס"ו, (ה) ע"ז ל"ג (פ"ח ט"ז נחום), ד"ה א"ן ל' להנמיך נחום ר"י דדרים א"ן ל' ע"ן פלי א"ס י"ט ל' פסחי ו' ספר לנגל' לחזר וזמן וכו' (ה) ויקרא (י"א), (ו) (ש"ן לפ"ל במשנה (ט"ו), (ז) (ג' ע"ן ש"ן ס"ט).

הנהרות הב"ח

(א) תוס' ד"ה וי"ת (ב) נדף הקדוש וכו' מ"י להוסיף ג' ז' צדדין א"ל לרבות כ"ל וכו' תוס' מ"ל דצדדין נחמק: (ג) בא"ד ל"ך שיהא דומה לפרט והיה א"ס י"ט ל' צדדין ויגדעין כמה השקל ל"ך שיהא למזל: (ד) (א) בא"ד נחמק: שיהא היותר משני וכו': (ה) בא"ד חשבונין ש"ן (ו) ש"ן צדדין וכו' וכו' נחמק: (ז) בא"ד כמו שפירש רש"י ולפי' כ"ל וכו' וכו' נחמק:

הנהרות מרה"ב

(א) תוס' ד"ה נחמק וכו' מפי שמלך פליהם י"ן ולפי' ר"ב לעיל דף ס"ד ע"ב נחמק ד"ה נישול' פליהם וכו':

אלו טרפות פרק שלישי חולין

סו.

עין משפט
נר מצוה

ע"ה א מ"י פ"ה מה"ל מלכות אטרות ה"ל כ"ד פתח ע"ן ס"ט טו"ע י"ד ס"י פ"ט ס"ף ט: ב:

ע"ז רש"י

טו"ני"א. טו"ה.

שיטה מקובצת

(א) שלשה צדדים (מכל עריה) אלא לרבות: (ב) כשנצטרך יותר משני צדדין במקום שיהיו הצדדין שוין ולפי דברי אלה נצטרך כאן יותר משלשה צדדין למאן דאמר כללא קמא דוקא אפי' אין כאן אלא שני צדדין חשבונין וש"ן ש"ן צדדין אחרים נצטרפים מהם: (ג) כמו שפ"י ג"מ רש"י ולפי זה:

רבינו גרשום

המובא תיובת ארבה וחרגול כתיב: ובעיני יריאה שוה לארבה וחרגול מה ארבה וחרגול ויש להן ד' סימנין א"ן כל (ננבין) (ולא נבין) אלא שיש בו ארבעה סימנין: וי"ש התם סלעם זה רש"ן כי תנא קמא דר' ישמעאל ס"ר כי אתריה כ"ו. כלומר באחריה דמר קרו הכי ובאתריה דמר קרו הכי: ומבזה נבין שיהא ענין נבחת נבחה בשורה שלי כפי' גמל. ארבה אין לו נבחת ולא זנב. סלעם יש לו נבחת ויש לו זנב. חרגול יש לו נבחת ויש לו זנב. ארבה זה גובי אין לו נבחת. סלעם זה רש"ן יש לו נבחת. חרגול זה נפיל יש לו נבחת ויש לו זנב. חנב זה גובי אין לו נבחת. סלעם זה להביא צפורת (ברוד) (כריס) ויחנה ירושלמית וערביה והרובית. ואלו הן ד' סימנין. ד' גבליה דר' כנפיס וקרסוליס ונכסיו חופות רוב עובי ורוב אורכו [אחרת]. כללא קמא אשור לוא כריסם כללא בתרא למינהו להביא את שיש לו ד' סימנין:

במאי קא מיסלגי תנא דבי ר' ישמעאל. דמייתא ליה סלעם לרבווי ראשו ארוך ואייתר ליה חגב למעוטי לרזור ותנא דברייתא קמיימא דמיבעי ליה כולה לגופיהו: תנא דבי רב. קרי לברייתא קמיימא שגויה צמורה כהניס דמקרי ספרא דבי רב לפי שהיה שגור צבית המדרש כפי' כולם אבל ברייתא דתנא דבי ר"י לא היתה שגורה אלא כפי' תלמידיו: תנא דבי רב סביר. למיניהו דכל חד לא משתמע כללא למהו כלל ופרט וכלל דלמרי' סלעם ומגז' כענין הפרט דניהו קרפי ימימי משום דקסנר דלא דיינין כתיב כללי אפי"ר דמי כללא בתרא כללא קמא והכא לא דמי דכללא קמא לא קפיד אלא אכרעיס ולמיניהו אזי כללא קרינן ליה קפיד דלמיהו דמי לארבה דלית ליה ארבעה סימנין: דלאו דמיניה לא. הלכך חד מתצריה לא אחי: כל דדמו ליה. הלכך סלעם אחי מארבה ומרגול כדאמרן ואייתרא ליה לראשו ארוך: תנא דבי ר' ישמעאל כי האי גוונא דאין. ומהכא שמיטין ליה דהא קמוינן דדריש להו: ארבעה ומרגול כתיב. ובעין הפרט בעינן: כל דהו. ואפי' לא דמו ליה אלא כחד סימן דהא שמיטין סלעם דלא בעינן דמי לפרט ככל צדדין מדייתרני ראשו ארוך: ומר ר' אפי"ר. רשון דתנא דבי רב הוא ניפול דתנא דבי רבי ישמעאל ורשון דתנא דבי ר' ישמעאל הוא ניפול דתנא דבי רב וצ"ן למר וצ"ן למר סלעם אין לו זנב וחרגול יש לו זנב. והגבית הללו אין טעוין שמיטה שיהי אחר דגיס הוסיך הכמוצה זאת חורת הצהמה כמשמעו והעוף כמשמעו עוף ולא שרץ העוף דהיינו מיינס קטנים וכל נפש החיה הרומשת צמית אלו דגיס וכל נפש השורפת על הארץ אלו חגבים. בהלכות גדולות: הסורות כסן. שט נהן על פני המים: הקבועין בו. יותר מן הסנפירין שאין זיין מחליהן אלא כידים אבל כל הסנפירין דתנין כענין הפרט יש בכל האצדין בין החשבונין בין הגרועין הרבה הוא יכול לכשקסן: הסולתנים. מין דגיס קטנים בלע"ז טונוניא:

שלשה צדדין (ב) מכל אצדדין אלא לרבות העמוד לגדל אחר זמן לא יקשה כלום דעל כרחק שני צדדין דמזריקין בעירובין (דף כח.) למ"ד דכללא בתרא דוקא ושלש צדדין שמזריקין למאן דאמר כללא קמא דוקא לאו דוקא אמר שנים ושלושה דלמאן דאמר כללא קמא דוקא אפי' בה' צדדין לרין לדמות דא"כ מיקשי עלה דההיא דעירובין הא דאמר בניור פ' שלשה מינין (דף לה:) דכל היכא דליכא תרי כללי ופרטי מרבינן כל דדמי ליה מחד זד וכל היכא דליכא תרי פרטי וכללי מרבינן כל דדמי ליה משני צדדין אלא ודאי מסתברא דשני צדדין דעירובין ומד זד דמזיר חדא מילתא היא ומיירי בעירובין כגון שיש לו שני צדדין חשבונין שוין וזד שלישי שאינו חשוב כל כך דכה"ג איכא גבי כלל ופרט דנצטרך ואלן ויין וצדדין חשבונין דעירובין (דף לה:) ומיירי כגון דליכא אלא חד זד חשוב כגון כלל ופרט וכלל דההיא ששעמח ואיכא נמי זד שני שאינו חשוב כל כך וכענין זה אמר בניור פ' שלשה מינין אלא חד זד היינו הך החשוב האחד שאין חשוב כמותן והיה אם היו שניהם חשבונין וש"ן וזד שלישי שאינו חשוב כמותן הווי שני צדדין החשובין כלל אחד ש"ן וש"ן ונצטרך שיהא ענין הפרט דומה לפרט כצותם שני צדדין החשובין דהי מייניהו מפקת וזהו מה שמזריק בעירובין דומה לפרט מבי צדדין אפי' למ"ד כללא בתרא דוקא דהווי כדמריהו כלל אחד דמזיר כדפירשטו ומה שמזריק שלשה צדדין למ"ד כללא קמא דוקא י"ל שכל לומר דלא כפי' ליה בשני צדדין החשובים וש"ן כמו למ"ד כללא בתרא דוקא אלא גם כזד השלישי הגרוע לרין שיהא דומה (ג) לכולן וה"ה אם שני צדדין לרין שדמה לכולן והשתא אחי שפיר כי מזריקין נמי טפי משלשה אקינום

צדדין כענין הפרט יש בכל האצדין בין החשבונין בין הגרועין הרבה כמו השלישי לרין שיהא דומה לפרט למאן דאמר כללא קמא דוקא ולמאן דאמר כללא בתרא דוקא נמי לא יקשה כלום שמזריק יותר משני צדדין שוין ולפי דברי אלה נצטרך ככאן יותר משלשה צדדין למ"ד כללא קמא דוקא אפי' אין כן אלא ג' צדדין חשבונין שוין (ו) לו יש צדדין אחרים גרועים מהן כי כולם יש להצריך ולמאן דאמר כללא בתרא דוקא לא נצריך אלא שנים החשובין ולכן לא היה לנו להצריך אין ראשו ארוך למאן דלית ליה כללא בתרא דוקא אפי' אין שני צדדין חשבונין וצ"ן למ"ד כללא בתרא דוקא אפי' אין שני צדדין חשבונין יותר מאותן שאנו מצריכים בהצד השוה ולכן לא היינו מצריכים אותם אם היינו אומרים כללא בתרא דוקא ובכך מתיישב גם מה שאנו מצריכים ראשו ארוך מסלעם ואין אנו מצריכים אותו שאין לו ארבע כנפים או שאין כנפיו חופים את רובו כי אותם הם סימנים חשובים יותר מאין ראשו ארוך ומיהו בלאו האי טעמא ניחא כמו שפ"י ריב"א דאין לך שום חגב חסר סימן אחד דלרבע כנפים או כנפיו חופים את רובו שלנא יתא עוד חסר סימן או סימן אחד דאין ראשו ארוך או סימן אחד מן הארבע דמתנייתין אבל הכא בראשו ארוך משכחת ליה שאינו חסר אלא סימן דאין ראשו ארוך בלבד ולפי מה שפירשטו הנהו דעירובין גזיר קשיא אמאי אצטריק ומימר פ' הגחול בתרא (ב"ק דף קה:) דר"א דריש ריבוי ומיעוטי מדיש' דריש כללי ופרטי אחי שפיר וסביר כמ"ד כללא בתרא דוקא וסביר כד פירוש כזד החשוב מן השאר שאין זד אחר חשוב כיוצא בו מה הפרט מפורש גופו מפרט אף כל גרופו ממון ילאו שטרות אבל דבר המוטלטל לא לרין ולא אימעוט קרקעות כי זהו זד גרוע יותר מדע שהוא זד גרוע יותר דהא כי דריש ליה צריכה ומיעוט וריבה אינו ממעט קרקעות אלא שטרות וי"ל דמשום דמוכחא מילתא דשעמחא דפ' נגמר הדין (פנהדין דף מה:) וההיא דפרק שלשה מינים דניור (דף לה.) דר' אליעזר דריש ריבוי ומיעוטי קאלמר נמי התם הכי וז"ע בשעמחא דשן ועין בקדושין (דף כד:) ולא פסח או עור דבטורא וכו' (ג) וכלל הש"ס במקום שאמר מה הפרט מפורש דבר המוטלטל וגופו ממון או שיהא זד דוקא למ"ד כללא קמא דוקא או שמה נאמר כי גם למ"ד כללא בתרא דוקא אפי' לא יהיו השני צדדין החשובין שוין לגמרי כיון שקרובין להיות שוין חשבונין כש"ן וכחד זד דמו ומה שלנא נצריך אלא חד זד זהו כשהשני גרוע הרבה יותר ממנו כי כן נראה יותר כדי שיהא דברי הכל כמה שמזריק בכל הגמ' דבר המוטלטל וגופו ממון כי שני צדדין האלו קרובין להיות שוין וגם יתיישב כן מה שצריך לומר בהגחול בתרא (ב"ק דף קה:) דר' אליעזר דריש ריבוי ומיעוטי ולא נצטרך לתרץ כדאוח' חירון שכתבתי: במאי קאמיפלי. וא"ת אמאי לא מפרש דליכא צינייהו שאר חגבים שאינן ממין אותם ארבעה סימנים הכתובים מתני' ואין ראשו ארוך דלמחא דבי רב אפי"ר אפי"ר שיש להם ד' סימנים דמתני' דאין ככלל אלא מה שבפרט וי"ל דשמה ליכא שום חגב שיהא בו ה' סימנים שלא יהא ממין אותם הכתובים במתני' א"נ כדמתא נקט דלפי' בראשו ארוך שרי תנא דבי ר' ישמעאל: כסוף שעמחא פ"י בקוטרם דחגבים הללו אין טעוין שמיטה שיהי אחר דגיס הוסיך הכמוצה וזאת חורת ההנהמה כמשמעו והעוף כמשמעו ולא שרץ העוף דהיינו מיינס קטנים וכל נפש החיה הרומשת צמית אלו דגיס וכל נפש השורפת על הארץ אלו חגבים. בהלכות גדולות כן פ"י בקוטרם ולא האריך להביא בקוטרם מה"ג אלא משום דדריש ליה מקרא דכמה מקומות בש"ס מוכח דשרי בלא שמיטה כסוף פ"י ר' עקיבא (שם דף ט:) חגב טמא אין מזניעין לקטן דלמחא מיית ואחיל ליה אבל חגב טמא אין לתוש וברי' ש' דס שמיטה (כרימות דף כה.) קאלמר אוליא דס דגיס וחגבים שכולם הימר ומפרש דאין שמיטה ונפי' אין מעמידין (ע"ז דף לה.) וס ד"ה לעולם דאמר רב עובדי כוכבים שהליתו את האור כגם כל החגבים אסורים ומפרש טעמא דלא ידע הי טמא וחי טמור אבל לשמיטה לא מיישין ועוד התם כסוף פירקא חגבים הנאים מן ההפסקה ומן האולג' מותרים ליקח מן העובדי כוכבים וכן הנבאין מן הסוללה ולפני חנוני אסורין מפני שמוקף עליהם י"ן ולעיל א' בהבחי ברייתא דחוספתא דקתני אולג' אדם דגיס וחגבים בין חיים ובין מתים ואינו חושש ואפי"ר דלולג' לאו דוקא דכתיב איכא משום כל שמוקף כדמוכח בס' ר' עקיבא בשבט (דף ט:) מ"מ נקט אולג' למימר דליכא איסור אכר מן החי דלא בעי שמיטה. (וע"ש ח"פ ע"ז לה' ד"ה לעולם):